

[AccueilRevenir à l'accueilCollectionMythologiae libri decem, Venise, Segno della Fontana, 1567CollectionMythologia, Venise, 1567 - Livre IIItemMythologia, Venise, 1567 - I, 07 : De Diis variarum gentium](#)

Mythologia, Venise, 1567 - I, 07 : De Diis variarum gentium

Auteur(s) : Conti, Natale

```
","author_name_items":"Auteur(s)","author_size_items":"16px","title_size_items":"16px"}}, new UV.URLDataProvider()); /* uvElement.on("created", function(obj) { console.log('parsed metadata', uvElement.extension.helper.manifest.getMetadata()); console.log('raw jsonld', uvElement.extension.helper.manifest.__jsonld); }); */ }, false);
```

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre I

[Mythologia, Francfort, 1581 - I, 07 : De Diis variarum gentium](#) est une version augmentée de ce document

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre I

[Mythologie, Paris, 1627 - I, 07 : Des Dieux de diverses Nations](#) est une transformation de ce document

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre I

[Mythologie, Lyon, 1612 - I, 07 : Des Dieux de diverses nations](#) est une transformation de ce document

Informations sur la notice

Auteurs de la noticeÉquipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

ENimvero, quoniam vniuersa antiquorum religio & Theologia sub fabulis occultabatur, pluraque sunt in illis ad generationes, & res gestas creditorum Deorum spectantia, necessario dicendum videtur quam variz fuerint diuersarum nationum de Diis ipsis sententia, ante quam ipsas fabulas explanandas aggrediar: quae res quantum asseret utilitatis & commodi ad susceptum laborem, omnibus postea fiet manifestum, vt cenfeo. Atque in primis ita facienda est Deorum diuisio. Ex antiquis Diis alii coelestes, alii terrestres, alii aquatici sunt crediti: & aquaticorum aliis maris, aliis fluminum, aliis fontium cura fuit commissa. ē terrestribus rursus alii montani, alii sylvarum & pactorum praesides, alii agricolarū fuerunt, atque hi in planis locis habitare pierunque putabantur. Coelestium alii summe rerum humanarum praerant, alii consultores, alii praefuerunt tempestatibus & certis caeli regionibus: alii loca tantam inferna habitare, & sceleratorum praesse supplicis putabantur: neque vlli praeter hos, Dii posse esse crediti sunt. Nam tametsi omnes nationes Deos esse crediderunt, nullaque fuerit tam feræ gentes, (vt insulsiſsimorum hominum, qui se sapientes dicere ausi sunt, opiniones taceam) quae hunc mundum aut fortuito genitum esse existi-
marint, aut sine aliqua incredibili prouidentia gubernari; cum sit ē tam variis rebus tam concinno ordine coagmentatus: tamen paucæ fuerunt, quae Deos introducere ausæ sint, nisi ab aliis acceptos. Cum enim suos Magos haberent Persæ, prophetas Aegyptii, Chaldæos Assyrii, aliosque sacerdotes aliis nominibus vocatos aliz nationes, omnium prope religionum origo ab Aegyptiis in Græciam, & in Persas prius, deinde ad alias nationes transisse credita est. Quamuis omnes illi vno ordine falluntur, quod ante Aegyptios, primi omnium mortalium Hebraei non solum religionem, sed etiam verum Dei cultum acceperint; & non humanis consiliis, sed diuinis præceptis ad ueram religionem fuerunt instituti. Græcia postea sequentibus temporibus cum bellicæ laudis gloria florere inciperet, paulatim & sacerorum ritus immutauit, & tantum Deorum numerum auxit, quamuis disciplinarum cognitionem acquireret, vt magnam Deorum coloniam ad ceteras ciuitates postea transmiserit. In hoc vaum tamen omnium prope populorum ac gentium sententia primū conuenerant, vt diuina illa quæ uidentur, superna corpora, Solem, Lunam, reliquaque astra cum perpetuo motu agitari conspicerent, ab ea celeritate & Deos appellauerint, & esse crediderint; vt Plato testatur in cratylō. Neque vlla ferè gens inuenta est; quæ aliud esse Deos, quam ipsa coelestia corpora primū crediderit. Hanc opinionem secutus videtur Homerus, cum Solem omnia audire, omniaque videre inquirat, quod est, vt ait Plato libro secundo de legibus, solius Dei munus: ita vero se habet Homeri carmen;

ὅστις ἐν παντί φέρει, καὶ πάντα σκοπεῖ.

Sol qui cuncta audis, qui que omnia conspicias vnus.

Huius opinionis autores fuerunt Aegyptii, à quibus & templorum extruendorum rationem, & imaginum, & rituum sacrorum Græci in patriam reportarunt, sicuti testatur Herodotus in Euterpe his verbis: *Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων ἀρχαῖα ἱερὰ ἔμαθον ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων. ἡμίσηται, καὶ Ἴλλυες ἀρχαῖα θύματα ἀναλοῦσι παρὰ τῶν, καὶ ὀνόματα καὶ τοὺς ἵεροὺς ἱεροῦν ἐφασκεν ἀπὸ τῶν, καὶ ἕνα ἐν ἅλλοις ἱεροῦσιν*

Deorum

Atque infinita est propè illorū Deorū multitudo, quos Græcia postea ceremoniis, altaribus, ac tēplis magnificētissimis auxit. Persę hos prope Deos existimarūt, quos antiqui Græci, qui nō nati essent ē mortalibus hominibus, vt asserit Herodorus in Clio his verbis, *οὐκ ἔστι θεοὶ οὐδὲ θεοῦ τινὸς ἀλλοτρίου τῶν ἑλλήνων ἀλλὰ πάντες ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἐν ἡμῶν τῷ κοίτην ἔχοντες, οὐκ ἔστι θεοὶ οὐδὲ θεοῦ τινὸς ἀλλοτρίου τῶν ἑλλήνων ἀλλὰ πάντες ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἐν ἡμῶν τῷ κοίτην ἔχοντες.* *οὐκ ἔστι θεοὶ οὐδὲ θεοῦ τινὸς ἀλλοτρίου τῶν ἑλλήνων ἀλλὰ πάντες ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἐν ἡμῶν τῷ κοίτην ἔχοντες.*

Istia vero fanciū est vt in altissimos mōtium vertices ascendentes Ioui sacrificēt: Iouem vniuersum cōli ambiū appellātes. Sacrificāt & Soli, & Lunę, & Telluri, & igni, & aquę, & vētis: hia. n. solis vt sacrificent, antiqua obri- nuic cōsuetudo. Hi cū priscā tantū Theologiā retinerent, nouos Græcorū Deos irridentes, vbi Xerxes in Græciā cū exercitu traiecisset, omnia Deorum Græcię tēpla Magis autoribus inhāmarūt, qđ nullū in locū dicerēt Deorum numen esse includendū, quibus cūcta debēt esse libera & parentia, vt testatur Cicero in libro secundo de legibus. Nam deridere consueuerunt Persę eos qui rei huiusmodi facerent, vt ait Herodorus in Clio in his verbis, *οὐκ ἔστι θεοὶ οὐδὲ θεοῦ τινὸς ἀλλοτρίου τῶν ἑλλήνων ἀλλὰ πάντες ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἐν ἡμῶν τῷ κοίτην ἔχοντες.*

Persę, vt ego cognoui, his legibus vtuntur, imagines quidem, & tēpla, & aras non erigunt pro suis institutis, sed & illos, qui hæc faciunt, accusant insaniz. Hęc ratio non esset magnopere fortasse improbanda, si vel omnes essent sapientes, vel si sapientum etiam mens semper opportunis temporibus ad res diuinās esset conuersa, neque humana cogitationibus ab instituto cultu distraheretur. Sed cum res aliter se habeat, & tēpla, quō ad diuinum cultum conuenirent, & imagines dei & sanctorum hominum tanquā monumenta amicorum Dei fuerūt instituendę. Nam si statuz clarorum virorum, & eorum qui pro patria fortiter occubissent, iure apud Romanos & ceteras nationes tanquam præclara virtutis exempla erigebantur, quibus incitarentur posteri ad virtutem, quo pacto virorum bonorum, & amicorum Dei, & qui pro veritate, Christianaque rep. fortiter occubuerunt, tanquam præclara monumenta virtutis, & fidei, & constantiz, quibusque deprecatoribus apud Deum vtcermur, non erunt iure optimo ubique imagines erigendę? Est enim omnium templorum augustissimum pectus mortalium fide, pietate, innocentia, sanctitate, mansuetudine, pro pulcherrimis auxiliis institutum & communitum. Atque ne ita Deorum religio paulatim deficeret, quæ anima est ciuitatum, & omnis humanę vitę stabilimentum, & tēpla, & imagines, & dies solēns, & sacrorum ritus, & publicę ceremonię fuerunt in ciuitatibus prudenter institutę. Scytharum Deos Herodotus in melpomene ita recensuit, *οὐκ ἔστι θεοὶ οὐδὲ θεοῦ τινὸς ἀλλοτρίου τῶν ἑλλήνων ἀλλὰ πάντες ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἐν ἡμῶν τῷ κοίτην ἔχοντες.* Deos autem solos hos placant, Vestā quidem præcipue, postea Iouem ac Tellurem, Tellurem Iouis uxorem exillimantes. Post hos, Apollinem, celestem Venerem, & Herculem ac Martē. Hos, n. oēs Scythę Deos putarūt. Ac i eodē lib. scribit deinde Libyę populos Soli ac Lunę sacra facere, neq; vllos præter Deos putare. At Iudę, vt memorię patēdit Cornelius Tacitus lib. xxi. solā mente antiquos, vniūq; numen intellexere, p̄fanosque esse putarunt eos, qui Deū imagines mortalibus materiis in specia huiusmodi elingerent, summū illud, & æternū, neque mutabile, neque interiturum. Igitur nulla simulachra vrbibus suis, nedum tēpla

10
20
30
40

Mythologia.

templis fuerunt, ac Strabo libro decimo decimosextimo Geographicæ varios
fuisse diuersarum nationum Deos ita tradidit, ut singulae prope ciuitates suos
proprijs Deos haberent. Nam cum tria ex terrestribus animalibus vniuersa
Aegyptus colat, bouem, canem, felem; ex aëribus accipitrem, ibim; ex aqua-
ticijs squamosum, oxyrinchum; tum Sarræ ut inquit, & Thebani ouem co-
lunt præcipue, latum pisce Nili, Latopolitani: lupum Lycopolitani: Cyno-
cephalum Hermopolitani: cepum Babylonii qui colunt iuxta Memphim.
Aquilam Thebani; Leonem Leontopolitani; capram & hircum Mendesi:
murem, & araneum Athribicæ. Logum esset omnium nationum ac populo-
rum opiniones, vel potius delirationes de Dijs recensere, qui cum religio-
nis originem ab Aegyptiis accepissent vel antiquam non retinentes Theo-
logiam deriserunt magistros postea, vel ipsi in peiores superstitiones incide-
runt. Hanc igitur Deorum notionem cum gubernaretur, neque tamen cuius intel-
lerent, quod in mundus providentia gubernaretur, neque tamen cuius intel-
ligerent, quippe cum sidera in humanis rebus agere permulta intel-
ligerent, neque tamen omnia pro illorum arbitrio gubernari, rem diutius
investigantes & cognitionis desperatione capiti, paulatim à religione in su-
perstitiones delapsi sunt: atque alij alios Deos introducere. Est enim ab ip-
sa natura comparatum, ut cum nimio Deorum metu homines opprimuntur,
ad humilia & sordida quæque declinent, nihilque posse committi tam paruum
possent, quod Dijs maxima cum iracundia ac supplicio non viciscantur. Hæc
res fecit ut iidem Græci, qui Aegyptiorum, aliarumque nationum acceptas
ab ijs superstitiones deriserant, in multo majores errores sint postea col-
lapsi. Nam & adulteros, & latrones, & ebriosos, ac facinorosos homines, qui
multo erant bruti impurius, pro Dijs coluerunt. quare cum de Dijs loque-
rentur adulteria, furta, parricidia, prælia, crudelitatemque illis iniunxe-
runt, quæ propria sunt latronum & sceleratorum hominum facinora, ut res
Dijs talibus conuenientes. Athenienses tamen cum sapientiores essent, ac
horum Deorum turpitudinem intelligerent, neque vllum nisi sempiternum
& optimum esse posse Deum putarent, quia esse omnino cognoscerent, qui
esset, ignorarent, aut etiam fateti ob ceterorum Græcorum metum non au-
derent, ignoto Deo aram erexerunt. Hanc tantam Deorum multitudinem
tot fabularum inuolucris postea implicarunt, cum liceret omnibus quidquid
de Dijs collibuisse contingere, ut quamuis multi postea conati sint, nemo ta-
men hæc hactenus expedire illos Deos ex his inuolueris potuerit, sed adhuc cõ-
plures impliciti permaneant, & in perpetuum fortasse nonnulli mansuri sint.
Qui enim omnia, quæ de Dijs ab antiquis dicta fuerunt, ad optimum finem
se deducturum putarit, idem speret se omnia nauigia, quæ vbiq; nauigant,
sine vlla iactura in portum posse perducere. Non enim semper cum ratione
iosauerunt antiqui sapientes vocari, aut poetæ in his consingendis. Perdu-
rauit huiusmodi de multitudine Deorum opinio vsque ad Platonis tempo-
ra, qui priscam Græcorum theologiam quodammodo immutauit, cum vnũ
esse Deum crederet, & eum vniuersum assidue gubernare, quem modo mũ-
di animam, modo mundum ipsum appellauit, modo vim illam, quæ esset in
omnibus naturalibus corporibus diffusa, ac permixta, quam antea ad Mona-
dem deduxerat Pythagoras. Atque horum qui se appellabant sapientes nugæ
sententia permansissent, nam ceterorum, qui se appellabant sapientes nugæ
lubens prætereo. Romani postea Græcia subacta quasi captiuam Græcorum
religionem

religionem in patriam transfulerunt, cum & antea Græcorum sacrorum ritus permultos haberent, & siquid ad absolutam superstitionem deficeret, illud totū ex Hetruria sæpius acciverint: donec omnium superstitionū exterfor Christus, non modo tantam Deorum impurorum multitudinem profligavit, sed etiam veram, sanctam, & omnibus saluberrimam religionem introduxit: quæ nulla unquam vel levitate gentium, vel impuritate ac scelere populorum, vel sacerdotum avaritia vel hæreticorum calumniis, labefactabitur. Vbiq̃ enim veritatē emergere necesse est. Atque tot breuiter dicta sint de diuisione Deorum variarum gentium.

Quid unus necessario sit Deus.

Cap. VIII.

10

Etsi res est, quæ ad veram theologiam potius, quàm ad fabularum explanationem pertineat, num vnus, an plures esse possint Dii inquirere: tamen quia non prorsus abhorret à theologia fabularū expositio, videtur conuenire huic loco vt breuiter declarentur ea, quæ de vno Deo ab antiquis sapientibus probabiliter dicta fuerunt. Neque vnquam Platonis illam sententiam probandam esse magnopere censui, qui nefas esse dicebat, vbi huiusce vniuersitatis parentē inueneris, in vulgus proferte: quasi vero alia sit omnibus utilior aut magis necessaria cognitio, quàm omnium bonorum autorem Deum cognoscere, aut rem non cognitam conueniat venerari. Nisi fortasse ita inquirat, nullam oportere vulgus teneri Dei religione ac reuerentia, & nescio quid colere & benevolentia prosequi, quādo amare Deū maxime omnium opus est. Multæ sunt igitur rationes, quæ vnum esse, ac non plures Deos ostendunt: nam si plures sint Dii hunc ipsum Deorum numerum ob singulorum imbecillitatē esse necesse est. Si si sint imbecilli, quo pacto sunt Dii appellandi? hinc enim eo pacto supplices potentiori, & aliquando deficient, quorum vtrunque cum miserum sit, Dei naturæ qui conuenire poterit? videmus siquidem in omnibus animantibus eam esse naturæ providentiam, vt, quanto quæque sunt debiliora, citiusque moriuntur, tanto plura ex his producantur, fecundioraque sint. Quod si tantus erat Deorū numerus, quantum habuerunt antiqui, atque inter hos mares & scæminæ, breui futurum erat vt tot Diis deficeret magistratus & imperia, & nisi otiosi ac desidiosi viuere mallerent, cerdones, & agricolas, & fabros Deos haberemus, neque terra hominibus habitanda nostris temporibus iam esset relicta. Sed quoniam repugnat Deos esse, & plures esse, & esse mares ac scæminas, terra tota hominibus relinquitur. Præterea si plures sint Dii, necesse est eos esse vel pari vel impari potentia, vt Xenophanes ait Colophonius. Si sint quidam impares, quo pacto debiliores sint Dii, ipsi uiderint. Sin omnes pares existant, nolensque alius volentem impediatur, res iam neque fieri, neque non fieri poterit, quod non potest sine risu intelligi. Multa igitur odia & pugne assidue inter hos Deos intercedent, quoniam sempiternæ intercedent cause, quæ nunquam cessabunt: neque enim par parem vnquam, nisi fortuna profligabit. Alterum igitur horum necesse est; vel fortunam Diis etiam dominari, vel perpetuas esse inter Deos discordias & contentiones: quorum neutrum Deo conuenire ullo pacto potest. Est igitur Deus vnus, sempiternus, potentissimus, optimus, felicissimus, quorum nihil potest esse cū animi perturbatione. Non sunt igitur antiquorum Dii, cum plures sint, cum cælum

10

30

40

C conten-